

ความเป็นสากลของอุดมศึกษา

ความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษา หรือการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นสากล เป็นเรื่องที่ถูกพูดถึงกันมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งพยายามพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับทางวิชาการในระดับนานาชาติ ดังจะเห็นได้จากการจัดหลักสูตรนานาชาติ หรือการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศมากขึ้น หลายสถาบันมุ่งไปสู่การได้รับการจัดอันดับในระดับนานาชาติ สำหรับ มจพ. เอง ก็ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่จะเป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติเช่นกัน

คุณพรทิพย์ กาญจนนิตย์ ผู้อำนวยการมูลนิธิการศึกษาไทย-เยอรมัน (ฟูไลบวร์ท) อดีตผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สกอ. ได้สรุปองค์ประกอบของความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษา ไว้ในบทความ เรื่อง “ความเป็นสากลของอุดมศึกษา : ต่อดีค่าที่ฐานราก” ซึ่งสรุปจากการบรรยายพิเศษและการอภิปรายของ รศ.ดร.วันชัย ศิริชนะ Dr. Jack Van de Water (Dean of International Programs, Oregon State University) รศ.ดร.ทองอินทร์ วัฒนศิริธรรม และคุณพรทิพย์ กาญจนนิตย์ เรื่อง “Internationalization Process : Revisiting the Fundamentals” เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2547 ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และบทความ เรื่อง “ความเป็นสากลของอุดมศึกษา : คุณค่าของบทเรียนที่ควรแก่การเตรียมพร้อม” ซึ่งสรุปจากการสัมมนาเรื่อง “Internationalization Process : Experiences of U.S., Canada and Thailand” เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2548 โดย Dr. Jack Van de Water, Dr. David T. Brown (Brock University ประเทศแคนาดา) และคุณพรทิพย์ กาญจนนิตย์ สรุปได้ดังนี้

ในบทความได้อ้างถึงคำกล่าวของ Benda J. Ellingboe ที่กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของความเป็นสากลของอุดมศึกษาว่ามี 6 ประการ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ ความเป็นสากลทั่วทั้งสถาบัน ความเป็นสากลของหลักสูตร การมีคณาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนและวิจัยในเวทีนานาชาติ จำนวนของผู้เรียนในการศึกษาและวิจัยในต่างประเทศ การประสมประสานคณาจารย์และนักศึกษานานาชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา และการพัฒนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนิสิตนักศึกษาให้มีความเป็นนานาชาติ

Dr. Jack Van de Water ได้เสนอองค์ประกอบพื้นฐานที่สถาบันอุดมศึกษาจะใช้ในการพิจารณาความเป็นสากลของตนอย่างง่าย ๆ ดังนี้

1. Mission Statement ของสถาบันอุดมศึกษาได้แสดงถึงปณิธานที่จะพัฒนาความเป็นนานาชาติหรือไม่
2. ในการจัดการเรียนการสอนวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป (General Education) ได้มีการเปิดสอนวิชาที่เน้นสู่ความเป็นสากลของนักศึกษามากน้อยเพียงใด มีการจัดและเป็นไปตาม Mission Statement หรือไม่
3. สถาบันอุดมศึกษาได้มีการวางระบบการให้ความดีความชอบและการตอบแทนคณาจารย์ในระดับนานาชาติหรือไม่

ในระดับใด เช่น การให้ความสำคัญต่องานวิจัย การสอนและการบริการวิชาการในระดับนานาชาติ

การสร้างความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษา Dr. Van de Water ได้กล่าวว่าจะต้องมีการประสานภาพรวมและรวมพลังในระดับสถาบันมากกว่าต่างคนต่างทำในระดับคณะ/ภาควิชา ข้อสำคัญ คือการวางระบบการประสานการดำเนินงานที่ยังคงให้อิสระแก่คณะ/ภาควิชาในการคิดริเริ่มและดำเนินการของตนได้ โดยส่วนกลางสามารถจะชี้แนะและสอดแทรกความเป็นนานาชาติตามลำดับความสำคัญของสถาบันให้คณะ/ภาควิชามีส่วนร่วมดำเนินการพร้อม ๆ กันไป

ในระดับสถาบัน สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดตั้งสำนักกิจการนานาชาติ (International Office) ที่จะเป็นผู้นำและผู้สนับสนุนใน 3 เรื่องหลัก ๆ คือ การพัฒนาความคิด การสนับสนุนงบประมาณ และการให้บริการ

การพัฒนาความคิด

ในการพัฒนาความคิด สำนักกิจการนานาชาติจะเป็นแกนประสานกลางที่กระตุ้นให้เกิดการประสานความคิดที่จะพัฒนาความเป็นนานาชาติของสถาบันและของคณะวิชา การสร้างเครือข่ายภายใน การพัฒนากลุ่มพันธมิตร และการสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมของผู้นำระดับคณะวิชาเป็นสิ่งจำเป็นที่จะร่วมคิด ร่วมทำให้แก่สถาบันตามลำดับความสำคัญที่สถาบัน

ตั้งไว้โดยไม่ปิดกั้นความคิดและความพยายามของคณะวิชา และหน่วยงานสนับสนุนที่จะริเริ่มและดำเนินงานตามความเชี่ยวชาญหรือภาระงานของตน ซึ่งอาจมีคู่มือความร่วมมือและกิจกรรมที่จะส่งเสริมความเป็นนานาชาติอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม สถาบันอุดมศึกษาต้องไม่ลืมว่า การสร้างสัมพันธ์กับภายนอก ทั้งที่เป็นองค์กรการศึกษา และภาคเอกชนอื่น ๆ ก็มีความสำคัญเช่นกัน

งบประมาณสนับสนุน

สำนักกิจการนานาชาติต้องมุ่งของตนเองที่จะสนับสนุนให้คณาจารย์และบุคลากรได้ดำเนินกิจกรรมนานาชาติตามแนวทางที่สถาบันประสงค์ โดยไม่อิงงบประมาณประจำเพียงอย่างเดียว แต่พยายามจัดหางบจากแหล่งทุนอื่น ๆ ทั้งจากหน่วยงานของรัฐ มูลนิธิ และภาคธุรกิจ ผู้ที่ปฏิบัติงานในสำนักกิจการนานาชาติจะต้องมีทักษะในการรวบรวมความคิด การเขียน การนำเสนอ รวมทั้งการสร้างพันธมิตรกับแหล่งทุนต่าง ๆ ด้วย

งบประมาณสนับสนุนนี้จะเป็นสิ่งจูงใจให้คณะวิชาได้มาใกล้ชิดกับสำนักกิจการนานาชาติ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและได้ร่วมกิจกรรมนานาชาติอย่างจริงจัง เพิ่มจากกิจกรรมที่ดำเนินการในคณะวิชาของตนซึ่งจะทำให้ทั้งสถาบันมีความเป็นนานาชาติในทิศทางเดียวกันในที่สุด

การให้บริการ

การจะพัฒนาความเป็นนานาชาติให้แก่สถาบันอุดมศึกษา จะต้องมีการให้บริการแก่คณะวิชาเพื่อแสดงถึง “มูลค่าเพิ่ม” ที่สถาบันมอบให้แก่คณะวิชาในสิ่งที่คณะวิชาไม่สามารถทำได้ หรือทำได้ไม่สมบูรณ์เท่า เช่น การจัดโครงการการศึกษาในต่างประเทศ การร่วมมือสรรหาอาจารย์ต่างประเทศ การจัดปฐมนิเทศแก่นักศึกษาและคณาจารย์ต่างชาติ เป็นต้น

นิสิตนักศึกษา

นอกจากการพัฒนาความเป็นสากลด้วยการประสานความคิด และการลงมือปฏิบัติของคณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องแล้ว สถาบันอุดมศึกษาจะต้องสื่อสารให้นิสิตนักศึกษาคาดหวังว่าตนเองจะมีการพัฒนาความเป็นนานาชาติจากการเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ ในลักษณะใด ทั้งในการเตรียมตัวเอง ให้พร้อมที่จะเคลื่อนย้ายภายใต้โครงการแลกเปลี่ยนลักษณะต่าง ๆ ที่สถาบันจัดเตรียมให้ การเตรียมเรียนภาษาที่สองหรือสามเพื่อศึกษาวิจัยในต่างประเทศ

Dr. Van de Water ได้กล่าวถึงความเป็นสากลของอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกาเน้นที่กระบวนการหลัก 3 เรื่อง ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย และการให้บริการ สถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญในเรื่อง ความก้าวหน้าทาง

เศรษฐกิจ เศรษฐกิจฐานความรู้ การเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการมีงานทำ การสร้างความตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม การสร้างสถาบันให้มีคุณค่าสูง และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญต่อการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการมีงานทำที่ไม่จำกัดอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่พร้อมจะทำงานได้ทั่วโลก มหาวิทยาลัยจึงต้องเพิ่มความรับผิดชอบให้ผู้เรียนมีความตระหนัก และความรู้ความเข้าใจในเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้สามารถปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของการให้คุณค่าของความเป็นมนุษย์

ความท้าทายอีกอย่างหนึ่งคือ ความมุ่งมั่นของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาที่จะก้าวสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก จึงต้องพัฒนาความเป็นสากลในด้านการสอน การทำวิจัย และการให้บริการวิชาการ ด้วยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบัน/หน่วยงานอื่น ๆ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในระบบการเรียนการสอนมากขึ้น และคำนึงถึงการให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางของการเรียนและการเน้นการเรียนรู้อย่างแท้จริง

Dr. Van de Water ได้ให้ความสำคัญต่อปัจจัยพื้นฐานที่เป็นความท้าทายสถาบันอุดมศึกษาในการนำไปสู่ความเป็นสากลใน 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านผู้เรียน และด้านคณาจารย์และบุคลากร

ในเรื่องหลักสูตร สถาบันต้องจัดให้มีวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความหลากหลายในมิติต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรที่จะบ่งบอกถึงเป้าหมายของสถาบันว่าได้มีการตอบสนองต่อความต้องการของสถาบันในการมุ่งสู่สากล ทั้งยังเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาให้สถาบันอุดมศึกษาเพิ่มประสิทธิภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งที่จะมีผลกระทบต่อตรงต่อนักศึกษาส่วนใหญ่

ในด้านผู้เรียน ต้องมีการเตรียมตัวเกี่ยวกับการเรียนรู้อาษาที่สอง เพื่อพร้อมต่อการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสู่ความเป็นสากล มหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา ต้องกระตุ้นให้นักศึกษาเห็นประโยชน์ของการเรียนภาษาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษด้วย

ในเรื่องการให้ขวัญกำลังใจแก่คณาจารย์และบุคลากร การสื่อสารให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และแนวปฏิบัติเดียวกันในการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากลถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้มีความร่วมมือในการทำงานมากขึ้น

